

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(12:te årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

Stockholm 1917, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

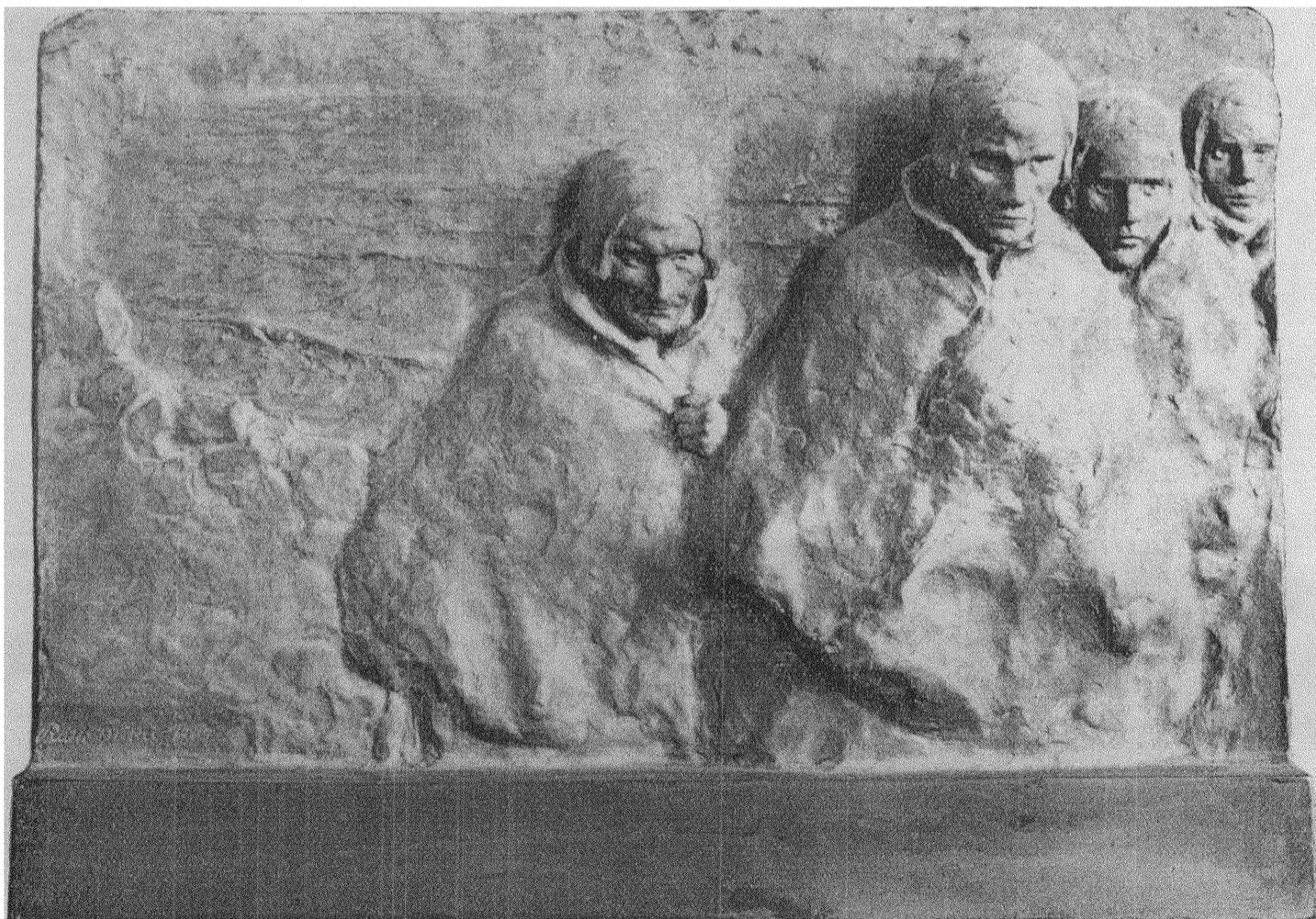
Nr 4 A.
April

Prenumerationspris:
1:80 pr helt år, 90 öre pr halvt
och 45 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 15 öre.

Redaktör:
JULIA STRÖM-OLSSON.
Allm. Tel. K. 47 11

Morgonbris' expedition:
SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36,
Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.
Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

1917

I VÄNTAN.

Olyckan.

När här bland oss människor Rätt endast kan vara det som, medan det tjänar individen, också på samma gång är mänskligheten som sådan till förbättring och lycka, är då väl Makt — penninge- och politisk- — detsamma som Rätt, till sin natur sådan att den skadar båda? Sådan att inflytandet därunder missriktande måste återverka på det mänskliga psyke, vars krafter och egenskaper lättast och starkast utvecklas åt det håll, där minsta motstånd, rikaste möjligheter givas dem, här alltså till viljan, alldenstund Makt är detsamma som handlingsfrihet. En frihet som något oöverkomligt inre hinder ej heller bjudes, enär detta viljetänkande ovillkorligen så småningom inkräktar på känslan (moralen) därhän att av denna, mer och mer antisocial, slutligen blott återstår den olustbetoning som följer av att Jaget — i sin största mätbara dimension även kallat "fosterlandet" — icke nått än längre, vunnit än mer. För att till sist, när vinst- och maktbegäret så fullständigt omvandlat och behärskar intellektet att varje dess drag försvunnit av det som i viss mån rättfärdigat detsamma, parti- och klasskänslan, och viljan utåt besegrad av de krafter den frambesvurit vänder sig inåt mot personligheten, alstra en besvikenhetens bitterhet och grämlse, som dryper än mer av gift i tidens överfyllda giftbägare. Någon gång måhända, förvandlad till en självrannsakans förädlade luttring, söker att, men under ringa omständigheter kan, göra samhällsskadan ogjord. "Makt har också den sin tragik", heter det. Sant! Emedan den våldfört sig på livet, vars oerhörda krafter icke kunna missbrukas utan att straffet följer, drabbande skyldig som oskyldig. Oskyldig! Vem av oss är då oskyldig till att makt existerar?

Makt länder således, djupare sett, icke ens sin innehavare till någon lycka i verklig mening, långt mindre till någon förädling. Huru mycket mindre till lycka, knappast mer till personlighetens förbättring, skall väl då dess motsats och villkor: underkastelsen, maktlösheten — den politiska och fattigdomens — kunna vara? — De drag av andens storhet och självuppskrifning vi där ibland skåda har icke olyckan fött, de äro till trots denna, dess rot är icke där. Nej, under trycket av underkastelsens, förnedringens bann närmas och tillväxa även här de karaktärens egenskaper som lättast och säkrast finna väg ut ur tvånget, olyckan och svårigheterna, men som i stället för att befria ifrån än fastare beseglar det öde som drabbar, om icke individen själv, så mänskligheten, våra barn, eftervärlden. Vilka dessa egenskaper äro veta vi nogsamt en och var. Vi behöva icke pina oss med att här framdra dem. Nog sagt, att föga ha de gemensamt med vad vi djupast in-

om oss, om ock sällan och svagt, känna och förstå borde ha varit den ledande kraften i vårt livs vandel (intet som helst gemensamt med socialism, demokrati), men varifrån vi, urskuldade i tanken: "lever jag därefter går jag under", av årens och dagarnas erfarenheter tvungits avvika, förringa, glömma, mer och mer fångna i en falsk medvetenhet för vilken allt som till detta ideella rättsbegrepp hör är så överkligt, så främmande som vore det hemma hinsidan tillvaron, i de himmelska sagornas, idealisters och drömmares fantasivärld. Och i allt detta, tro vi oss icke om att i klasskampen kämpa en gemensam strid? Vilket fruktansvärt självbedrägeri!

Det vill med andra ord säga att, under det att i den allt hårdare och vanskligare självuppehållesekampen själens krafter missriktats och söndrats, har medvetenheten av vår verkliga rätt och plikt upplösts, känslans jämvikt sönderfallit i detta obestämbara rolösa som är fruktansväsen, en fruktan vars ena sida är den alltförgätna (= falska) "livsglädjen", den andra den alltbelastade, hopplösa förtvivlan. (Dödsmärkta båda emedan icke i livets tjänst.) Ur denna fruktan stridens egna skiftande betingelser, medlen häri att, för att icke förlora, kunna betvinga, komma över motståndaren, ernå fördelar, "komma oss upp", finna "lyckan" blivit bestämmande över tanke och vilja ända därhän att det tidens "rättsmedvetande" kunnat taga form som är "den klokares" (sluges), "den starkares" rätt och vars upprätthållande genom liv och existensblottställande. Vart ädelt sanningens rop kvävande "lagar" och "straff" är Makt. Och i växelverkan mellan de av varandra beroende, Makt och Förtryck, och den ödesdigra förskjutning i tingens ordning, rikedom och fattigdom, härav genom tiderna åstadkommits, hur djupt ner i olyckans avgrund ha vi ej sjunkit! En olycka den ingen "vetenskap" i världen kan lösa oss ur, endast, förvillande våra begrepp, än mer kedja oss fast vid, och som sträcker sin verkan till varje det minsta i livets förhållanden. Grundmotivet i alla brott, och mot vilken fängelse och fattighus bilda en nog så värdig bakgrund. Hur ha vi ej framskapat en värld som i lidande, falskhet och bestialisk ondska näppeligen lämnar något övrigt att önska. Vi själva så förlorat mänskliga proportioner att (i maktvilja) jaget endera är allt, eller (i undergivenhetens självuppskrifning) allting, utom jaget! Att sken blivit verklighet, lögn sanning, orätt högsta rätt. Att den som ännu till äventyrs eger förnimmelsen av sann mänskorätt, och, följande denna såsom den största av plikter mot sig själv, bjuder tidens ondskefulla makter spetsen, värnlös och ringaktad av "desina" får "söka hus", av motsidan, fruktad, kastad i fängelse. Att mången andligen fullkomligare människa, hårdare än andra tryckts av tillvarons

trängnhet, spränges av sin storhet, faller samman, ja, sjunker till samhällets botten, medan penningefräckhet och "uppåtsträvandets" hycklande liseri lyfter till ytan. Dithän att knappast det oförskyllda lidandet längre upprör och skakar oss. Att vi om krigets mordareogärningar, dess "segrar" och nederlag, den olika taktiken och "militära skickligheten" däri, "vår inblandning" etc. tala med ett likgiltighetens lugn som blott ur ett av allas krig mot alla fördärvat själstillstånd kan förklaras. (Var, annat än i fråga om krig, har eljest du eller jag rätt att använda ordet "vår"? Avsäg dig den rätten, den hämmar sig!) För maktens internationella fosterland måste både du och ditt fosterland offras; det kallas: bekämpa "fienden" (oss, maktens fiender!). Och så litet veta vi med oss i intellektuell uppgivenhet att vi i morgon kunna skänka efter vad vi i dag oeftergivligt fasthöllo, övertygade att ändå gagna vår sak och rätt. Därför är också allmänna opinionens makt som oftast en makt — i maktens händer, emot dess bärare.

Huru då komma upp ur detta vårt jordiska Inferno? Detta Inferno varur, därför att det är så stort, icke vi så små, hoppet om räddning synes som en dröm, en villa, en galenskap, och däri vi kastades ner den gången vi av ett bedrägligt lyckobegär lockades att förneka oss själva, sanningen i våra hjärtan. Det sociala syndafallet. Stridens början, den djävulska tvekamp, i vilken en av parterna måste förlora, förlora att ej mera återvinna. Ej mera? Du största av tidens frågor! Hur skola väl vi människor, som mäta med en kort levnads mått, kunna besvara dig annat än med nej? Ty för den som räknar med ett slut och en tillintetgörande i döden huru svårt att fatta att Liv är oförgörlighetens namn, att för dess makter intet kan vara omöjligt.

Tiderna skrida fram, åren gå sin gång! Mänskligheten, allt rikare av livets ideella innehåll — allt fattigare och fattigare på lycka. Fattigare emedan icke blott de timliga villkorens gränser härigenom blir den allt vidrigare och trängre utan även därför att behovet av befrielse, längtan efter något skönare och bättre i samma mån tilltar i styrka. Men, ofrånkomligt, okuvligt, blott med rätten i sig själv skall också ur detta behov, ur denna längtan ett Frihetens intet fruktande begär, en av ingen religion, ingen filosofi förlåten eller dövd känsla av egen skuld till det hela mer och mer få makt över olyckliga mänskosjälar, icke ge dem rast eller ro. Genom allt fler sig självoffrande kämpar övervinna, raserat allt som står i dess väg: tidens och samfundslärornas samhällsupplösande satser, religionens moraliskt undergrävande förnöjsamhets- och förlåtelseprincip (förlåten, samhälleligt står verkan av vår skuld dock kvar, och socialt förnöjsam är att samtycka till övergrepp), rättsbegreppens, lagarnas

laglösa dubbelhet, osjälvisk auktoritetstro, dyrkan av de socialt ovanföre (= ringaktan neråt), hyckleriet människa mot människa; allt detta pålverket under penninge- och maktväldet, under Jagets fångelsemurar; bröstvärdet därbakom vi allt och alla bekriga, klassbröder som systrar, vänner som anförvanter.

Pålverket raserat och murarna ovan jord måste remna, ett väckande, starkare dagsljus bryta in över tillvaron, det är: världen skall förvandlas. Samhällets lagar omskapas efter livslagen inom oss, icke vi efter dem, och härav de materiella villkoren. De laga! Vinningsmöjligheter försvinna, som nu göra att vi, efter att i dag vara demokrater, om en tid räkna oss till högern. Ingen "vald" mer behöva föra de mångas talan, som han icke kan, och emedan att på egen hand kunna leva livet, då också skall bli kompetent nog att offentligt bestämma däröver. (Nu äga vi obildade ej "kompetens" i allmänna ting, hets det; väl emedan "det allmänna" ej innefattar oss!) Och med tvångets, förtryckets vidgade bojor skall återigen sinnets beklämmande, tankebedövande olust mildras, insikten i livet vidgas, fördjupas; fruktans domning ge med sig över själens altruistiska urkraft. Mången återhållande, lägre egenskap hos karaktären av sig själv såsom obrukbar försvinna, dess högre, verkliga natur blir allt mindre och mindre svår att förnimma och efterleva. Och fjällen över förnuftsögon skall en förändrad värld komma att ett efter ett falla av, masken att ryckas bort från den "lyckas" grinande anlete, som ingen lycka var, men för vilken vi offrat all mänskorätt att med penningen återköpas, allas vårt bedrägeri och självbedrägeri alltmera blottas. De "olösligt invecklade" samhällsproblemen med vilka "kristlighet", "kultur" och "bildning" (vilka ord i en tid som vår! Sannerligen för väl att det blott är ord) i århundrade efter århundrade brottats förgäves (därför att det, som vi förstå, i stället varit en omfamning: "kunskap är ju makt", vartill annars?) ej längre förbli fullt så olösliga, så invecklade, när olöslighetsorsaken, ett av makt-, lyckoävlan och brödkamp förmörkat, anti-socialt medvetande — vars "sanning" av evigt är världsgåtans lögn — än mindre och mindre kvarstår. Och medan falskhetens, lögnens flöden, som gjort hela tillvaron "flytande", ständigt alltmera rinna undan, höjer sig också sanningens räddande Ararat ur djupet, kunna våra fötter beträda en lyckligare existens fasta mark.

Förhindra att genom sociala möjligheter en på intelligens bättre utrustad människa fritt kan fullfölja sina intuitioner — och drivfjädern i "utvecklingen" (av hans frihet = andras ofrihet) skall vara avklippt, invänder man. Det tro vi icke och förnuftsvidrigt, för-

vänt är väl att tänka att fjädern i världsmaskineriet någonsin skall kunna avklippas. Om än leva alltid är att lida och att strida, striden kan och skall dock förbytas i en gemensam sådan, icke mot utan för det hela när detta blivit ett med oss själva. Lidandet ej mera vara materiellt. Icke evigt livseldens låga behöva näras med människokroppar och ett ödeläggande armodsspillror! Samvetet icke för existens skall bli förnekat utan bejakat, då vi ej mera behöva mördra, den enes död ej längre är den andres bröd, och därför ingen fiende är som oss anfäller. Då vi icke mera behöva frantaga den andre vad honom tillhör och som vi själva ej längre sakna, icke kunna det därför att den andres såsom allas även är vårt och vi härmed skulle taga från oss själva. Då vi ej mera behöva bringa den andre i nöd emedan vi härmed ej längre beredde oss någon fördel, icke kunna det då egen vinning också vore hans som den är det helas. Då vi icke mera skola behöva tjäna det onda genom att återhålla det bättre inom oss, icke behöva tåga när oväld talar.

Och den likhet som nu så gärna erkännes då när den ej mera är farlig för det bestående, kräver något tillbaka eller kan skada våra intressen: likheten inför döden (ett genomsjukt samvetes självbekännelse!) skall också i tidens fullkomning bli likhet — inför livet. Likhet inför livet. Av samma lag äro vi till, av samma delar byggd vår kropp, ur samma kraft hjärtats slag. — Under samma tillvarons lagar (endast då) och även själarna bli åter ett. Vad blott gemensam fara hittills enat av gemensamhet i timlig lycka en gång göras oskiljaktigt.

Fredr. Ancher t.

Kainstankar.

Sé Abels offer! Högt det stiger mot himlens sol, den han det viger. Och lätta, ljuma vindar bära hans offer upp, till gudens ära. Skall mitt ej hinna samma höjder och skänka Jave samma fröjder?

Vad är väl Abels vädursgåvor förmer än mina jordörtshävor? Från altarelden hans sig lyfta i solens glans — i bergets klyfta försvinner, mörk, ju offerröken av mina gåvor — bort till öken!

Vad mer, om livet där blir skymning, om all min färd blir blott en rymning: Ej Kain räknas vill som "andre". Till Hades skuggor Abel vandre!

Jag unnar ingen plats i solen, då jag går bort från gudastolen!

C. F. Num an.

Brita Gillström.

Ett smärtsamt sorgebud ingår från Sundsvall. Vår partivän fru Brita Gillström har efter en svår halssjukdom avlidit. Fru G. var medlem av Sundsvalls soc.-dem. kvinnoklubb, som med henne förlorar en av sina varmest intresserade och äldsta medlemmar. I klubbens styrelse och för Morgonbris har fru Gillström i många år nedlagt ett värdefullt arbete och för kvinnoklubben är det ett hårt slag att förlora henne. Men det är icke endast för den plats hon verkat utan för hela vår kvinnorörelse en smärtsam förlust att förlora medlemmar av Brita Gillströms trofasta och vänliga väsen.

Länge skola vi minnas dig! A.

Levnadsvishet.

Nej, det finns aldrig annat än denna lösning: återgå till sin ordning, underkasta sig, resignera och alltjämt göra vad man kan. Vad man måste uppoffra är sin egen vilja, sina strävanden, sin dröm. Avstå från lyckan en gång för alla. Offrandet av en själv, döden från en själv, det är det enda gagneliga och tillättna självmordet. I din nuvarande osjälviskhet ingår något av hemlig förtrytelse och sårat högmod, en smula agg, kort sagt egoism, all den stund det är ett för tidigt strävande efter vila — — —

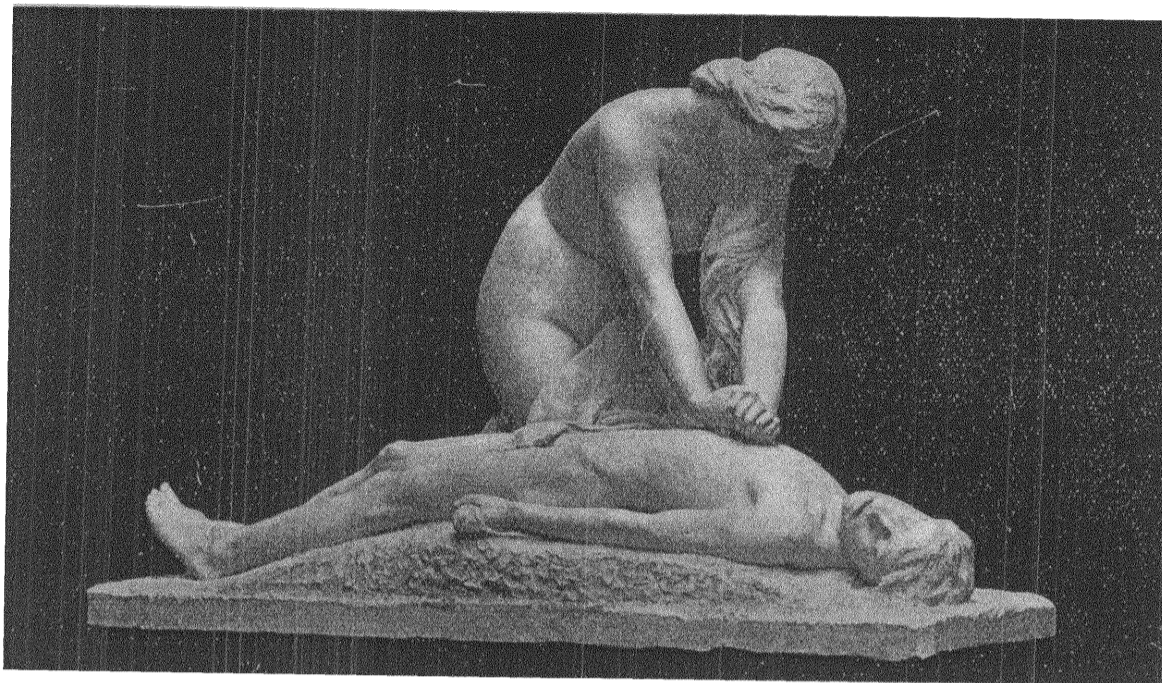
Den kalk, som du skulle vilja skjuta långt ifrån dig, är livets martyrium, det är blygseln över att vara till och lida som en alldaglig varelse, som förfelat sin kallelse, det är den bittra och växande förödmjukelsen att avtaga, att åldras, under det du ogillar dig själv...

Jag kan tydligt höra mitt livs droppar falla i evighetens uppslukande svalg. Jag känner hur mina dagar skynda mot döden. Allt vad jag har kvar av veckor, månader eller år att dricka solens ljus synes mig knappast vara mer än en enda natt, en sommarnatt, som inte kan räknas, ty den tar genast slut.

Döden, tystnaden, avgrunden! — Fasansfulla mysterier för en varelse, som trår till odödlighet, till lycka, till fullkomlighet. Var skall jag vara i morgon, inom kort, när jag upphört att andas? Var skola de vara, som jag älskar? Vart gå vi, vad äro vi? De eviga problemen uppstiga alltjämt inför oss i sitt obarmhärtiga allvar. Mysterier på alla håll...

Låt så vara, bara världen är det godas verk och bara pliktmedvetandet icke har bedragit oss. Att skänka lycka och göra gott, det är vår lag, vårt räddningsankare, vår fyrbåk, vårt skal att vara till. Alla religioner kunna störta samman; men så länge denna består ha vi ännu ett ideal och det lönar mödan att leva.

A miel.

SORG.

Stora andars tankar om militarismen.

För Morgonbris av en sydtysk partivän.

Människornas åsikter om militarismens institution äro delade. En del, som ha ett personligt intresse av denna institutions upprätthållande, bevara naturligtvis detta intresse och bli således militarismens försvarare. Dessa sammansättas av varuleverantörer åt militarismen, av ägarna av råmaterial, produktionsmedel och jorden, av jordspekulanter, av myndigheterna och deras hjälpare och slutligen en lång rad av tjänare, från ministern till polisdrängen.

Men de, som icke ha något intresse av denna institution, arbetarna, ha, när vi noga övertänka det, i motsats ett intresse att på alla sätt bekämpa militarismen.

Det är genom militarismen som unga, kraftiga män, för en längre eller kortare tid, bli tvungna att försumma det samhällsnyttiga arbetet och ägna sig åt en, från sociologisk synpunkt sett, icke blott negativ, utan t. o. m. direkt skadlig sysselsättning; skadlig därför att denna sysselsättning syftar till förstöring av samhälleliga värden, och som dessutom inverkar på moralnivån på det mest skadliga sätt.

Det är militarismen, som slukar oerhörda summor, vilka till slut måste betalas av arbetarna. Och i krigstid är det för militarismen och för en minoritets intressen som miljontals av folket offras.

Allt detta veta arbetarna.

Dessutom ha vi i det mänskliga samhället en grupp individer, som ekonomiskt sett icke ha något intresse, varken för dess upprätthållande eller avskaffande. Nu kan det vara intressant att veta hur en sådan människa ställer sig till militarismens institution. När

således en människa icke bedömer en sak från ekonomiska eller andra personliga (subjektiva) intressen, så säga vi att denna människa dömer objektivt. Hon fäller sin dom ur högre, ultraegoistiska synpunkter, från rättvisans, moralens, sedlighetens etc. ståndpunkt. Jag låter här några sådana människors bedömanden över militarismen följa, i den dubbla avsikten, att arbetarna skola se att deras bedömanden över militarismens institution fullkomligt överensstämma med dessa människors, och att de med sin åskådning representera en högre och rättvisare sak. Dessa erkännanden skola i deras kamp mot denna institution ge dem ett starkt stöd och en moralisk och sedlig ryggrad och dessutom för denna institutions upprätthållare icke blott kunna framhålla deras rovdjursmotiv, utan även deras orättfärdiga, osedliga och låga åskådning i sin helhet och visa att de icke ha ett spår av humanitet, rättvisa och moral.

Varje gång något ont framträder demoraliserar det människorna. Men när det, som fallet är med militärståndet, endast och allenast sysselsätter sig med förberedelser till mord, och icke blott offentligt förövar dem, utan t. o. m. upphöja dem till hjältedåd, då blir det till en fruktansvärd skada.

Leo Tolstoy.

Värnpliktens ålder kommer och varje ung man måste underkasta sig oduglingars eller grobianers meningslösa befallningar; han måste tro att ädelmodet fordrar att han förnekar sin egen vilja och blir en annan viljas verktyg; skju-

ta och låta sig skjutas, lida hunger, törst, regn och köld, låta sig stympas, utan att veta varför, utan någon annan belöning än en snaps före drabbningen och löftet om ett ofattbart ting — odödlighet och beröm, som en tidningsskri- vare, sittande i sitt varna rum med sin penna ger eller icke ger honom.

Ett skott. Han faller sårad. Kamraterna fullständiga detta i att marschera över hans kropp. Ännu till hälften levande blir han begraven och kan nu roa sig åt sin odödlighet. Kamrater och släkt glömma honom. Den, för vilken han gav sitt liv och sin lycka, har aldrig känt honom. Efter många år hittar någon hans urblekta benknotor, som, försatta med färg, beredas till skosvärta, varmed man sedan borstar hans generals stövlar.

Alphonse Karr.*

*

Kriget alstrar själv återigen krig och fortsätter utan slut. Den av framgången bedövade segraren längtar efter nya segrar; det besegrade folket vill, retat genom sina nederlag, återupprätta sin ära och ersätta sina förluster. Folken, retade genom ömsesidiga kränkningar, önska förnedra och omintetgöra varandra. De glädja sig när sjukdomar, hungersnöd och nederlag hemsöka det fiendliga landet.

Tusentals människors död uppväcker hos dem glädje i stället för medlidande: städerna illumineras och hela landet firar helgdag.

* Alphonse Karr var en fransk skriftställare, f. 1808, d. 1890. Var redaktör för Figaro. Stor satiriker och religionskritiker.

Det dagas i öster.

Åskan har slagit ned i öster, det stundar till domedag över ett osunt och brottsligt system — det dagas...

Det har hänt, detta, som det tyska krigspartiet sökte få världen att tro, att det gjorts till sin sak och som helt visst det tyska folket också i sin isolerings ovetenhet trodde. Befrielseverket är utfört, men inte utifrån utan, som sig borde, inifrån, av de egna. De enda som kunde göra det så som det skulle göras.

Den stillsamma lyckokänsla man erfar inför vad som skett visar, att detta måste komma, man har vetat det, väntat på det, utan att tala därom. Det ryska systemet har fått sin dom, världen kunde nu åter andas — om inte, om inte — det fanns flera system, som ännu hindrade Europas folk att andas fritt. Den lättnadens suck, som skulle undslippa folken den dag militarisomens järnhäl upphört att trampa på dess nacke, den suken skulle utlösa sig till ett enda allt omfattande jubelskri, varvid mänsklighetens största olyckor skulle försvinna som en avskjuten kula. Okunnigheten

hade icke längre någon mening, barbariet icke längre någon näring och eländet ingen hemvist på jorden. Ty mänsklighetens största strävan skulle icke mera gå ut på att förgöra, utan på att skapa, man levde icke längre för att dö som en galning och ruttna som ett as i en landsvägsgröp, man levde för arbete, civilisation, kultur, skönhet, och man gav allt detta i arv när man dog.

... ty av den kärlek, som går genom världen, föll ock en strimma in i min själ" sjunger visst den "omvände" Geijer. Den kärlek, som nu går genom världen, bekänner sig helt visst icke till krigsguden. Nej, det är kärleken till fred, till freden, som skulle få uppleva denna fasans natt för att med ännu större utsikt till att bli anammad få kasta sin ljusa strimma in i mänsklighetens själ. Må den värma och lysa!

De ryska kvinnorna ha nu kommunal och politisk rösträtt i samma utsträckning som männen samt även valbarhet till duman och de kommunala institutionerna.

Så nu är det skälet också ur världen, att det blott är de små nationerna som gett sina kvinnor rösträtt och valbarhet.

Vad skall det nu bli då? Jo, att det var inte från det hållet, som föredömet skulle ges, för att det struntförnäma Sverge skulle tro sig till att göra efter. Inte ens att man i England på senare tid varslat för frågans snara lösning där är nog för oss.

Nej, det rätta tecknet, i detta som i så många andra fall, väntas nog från annat håll — och då få nog de svenska kvinnorna också fortsätta med att öva sig i denna ljuvt kvinnliga och nyckel dygdiga konst. Under tiden bli vi sist i Europa och Sverge har ånyo dokumenterat sig som "frihetens stamort på jorden".

Ty på vackra fraser och stora minnen har det aldrig rätt brist i vårt fatiga land — bara på rättvisa och bröd ibland, men det är väl småaktigt att påpeka i en tid, då allas samhällsolidaritet tagit sig så prisansvärda uttryck!

J. S.—O n.

Så förråas människans hjärta och hennes sämsta lidelser uppväckas. Människan avsäger sig sympatiens och humanitetens känslor.

Channing.*

Man tager människorna i sin fulla kraft, i sina bästa år, giver dem gevär i handen, en tornister på ryggen, deras huvud betecknar man med en kokard och säger till dem: "Min kusin, kung den och den, har behandlat mig ovärdigt, därför måste ni angripa hans undersåtar; jag har kungjort dem, att ni på en viss dag skall vara vid deras gräns för att döda dem..."

Till följd av er oerfarenhet tänka ni kanske att våra fiender äro människor. Men de äro ej människor, de äro rysar, preussare, engelsmän o. s. v., o. s. v. Ni kan skilja dem från människornas släkte genom färgen på deras uniformer. Försök att på det bästa uppfylla edra plikter, ty jag skall stanna hemma och observera er. Segrar ni, då skall jag, när ni komma tillbaka framträda för er i min uniform och säga: "Soldater, jag är nöjd med eder!" Men om ni stanna kvar på slagfältet, vilket ju är mycket möjligt, så skall jag underätta edra familjer om er död, så att de

* Amerikansk skriftställare, f. 1780, d. 1842. Bekämpade framgångsrikt alla sociala missförhållanden, isynnerhet negerslaveriet och hävdade individens rätt på alla områden.

få begråta och ärva eder. Förlorar ni en arm eller ett ben, betalar jag vad det kostar. Men bli ni kvar i livet och ej duga till att bära tornister, bli ni övergivna och kunna gå och lägga er att dö som en hund, det angår mig ej."

Claude Tillier.*

Man kan inte regera utan skuld, ännu mindre kan man vara soldat utan skuld. Kriget här många förevändningar, men blott en orsak: — arméer.

Victor Hugo.

Om mina soldater skulle börja att tänka, skulle de kasta gevären och vända mig ryggen.

Man stoppar unga, kraftiga människor i kläder av grovt tyg, ger dem ett vapen i handen, driver dem mot varandra för att ömsesidigt mördas — det är vad människorna kalla mannadygd.

Fredrik den store.

Om du inte vill bli delaktig i mord, så behandla militärperson som man behandlar en människa, som blivit över-

* Fransk romanförfattare. 1801—1844.

bevisad om mord. Man kan undertrycka sin avsky för och känna medlidande med en sådan människa. Men om han, som de flesta militärer bruka, bröstar sig över sitt yrke, kan man ej undgå att önska att avbryta allt umgänge med en sådan människa.

Leo Tolstoy.

Det vackraste bruk man kan göra av inre och yttre oavhängighet består i att säga sanningen.

Benedict Friedländer.*

Må dessa stora andars ord tränga sig in i det arbetande folkets hjärtan! Må de djärva meningar, som komma till uttryck i dessa tankar, beträda sitt segergång genom världen och störta militarismen samt med den allt krig i natt och mörker. Ty militarismen och kriget tillhöra en omogen, i andligt mörker trevande mänsklighet, men icke det upplysta tjugonde århundradet.

När dessa tankar, som vi höra från dessa män, bliva alla människors egendom, då skola vi kunna utropa: Militarism och krig var men är icke mer!

* Tysk naturvetenskapsman och sociologisk tänkare. D. 1908.

Tendenslögnen och synvillor.

Under rubriken "Synvillorna skingras" serverar hr Palmstierna statsminister Hammarskjöld, alias "systemet för sent" några kärlekens ord i Soc.-Dem., varav vi här i kort sammandrag vilja återge följande:

Ett verksamt led i den Hammarskjöldska politiken har varit att gesken av hur bra vi i själva verket ha det här hemma i jämförelse med andra. Det är mycket sämre i Danmark och Norge, har det alltid hetat.

Nu börjar man dock bli fundersam. Vi gå ju med livsmedelskort på fickan allihop. Inte är det för ro skull de utdelats. Nöden har tvingat oss därtill helt enkelt. Vi ha måst rationera för att förråden skulle räcka för alla. Men det är väl icke bara hos oss sådant sker? Läget är väl detsamma i Danmark och Norge?

Ja, så tror många, men det är oriktigt. Där har ännu ingen ransonering förekommit å spannmål. Norge har ringa inhemsk spannmålsproduktion, men är f. n. bättre försett än vi och anser sig icke behöva tillgripa kortsystem förrän till hösten, om kriget skulle draga ut över vintermånaderna. Danskarna torde i april införa kort men med 50 gram större ranson än vi utom det att grynen ju tas på våra kort. Vi ha skött oss så illa att brödsädesförrådets knapphet blivit en verklig fara. Man hoppas att med de betungande nya inskränkningarna i ransonererna skall spannmålen räcka till nästa skörd är färdig. Men utan kortsystem kunna vi icke reda oss som man tills dato lyckats i Norge och Danmark, och det ha vi regeringens bristande framsynthet och missvårdande handelspolitik att tacka för.

I en hast upptäcktes i höstas att det blev brist på socker. Det fanns ingen annan utväg än att göra inskränningar i konsumtionen och fördela sockermängden på kort. Nå, de andra ha väl fått göra detsamma?

Nej, danskarna, vilkas sockernäring är ordnad på likartat sätt som vår, ha icke haft en tanke därpå. De vidtog sina försiktighetsåtgärder i tid och ha undgått våra svårigheter. Inte heller Norge, som dock uteslutande importerar socker och därför befinner sig i vanskligare läge, har behövt göra det.

Nu talas det om smörkort också. Det råder en allvarlig fettbrist, och det ser ut som om det bleve nödvändigt att kontingentera allt smöret och portionera ut det, så att var och en får sin del, även om den blir liten. Där om är det inte tal i Danmark. Visserligen omtalade vår jordbruksminister under remissdebatten att smöret där står ungefär femtio öre högre än i Sverige. Men han lät försiktigtvis bli att tala om att den danska margarinproduktionen var i gång, medan vår ligger nere. Det är skill-

naden. Smöret går förnämligast till export — då är det bra att få högt betalt — men margarinet äter man upp själv för billigt pris, och marginalen blir en god nationalinkomst.

Varför äro då inte våra margarinfabriker i gång, när de danska hållit sig? Saken är icke oförklarlig. Danmark gjorde en klok fördelning av exporten med hänsyn till hur smöret under normala tider utförts på England och Tyskland, och de fingo därför såväl margarinoljor utifrån som bättre kraftfodertillförsel än vi. Men trots framställningar envisades den svenska regeringen med att låta allt vårt smör gå till Tyskland. Följden blev att England tillstrypte oljeimporten. Därmed stoppas margarinfabrikerna, och svenskarna få äta smöret själva, så resonerade man i England.

Men "det är bättre dö med ära än leva med skam", annonsera de yverborna med fetstil i svenska pressen. Få vi det hårt, blir det än värre matbrist och många tiotusenden arbetslösa, så ha vi dock tillfredsställelsen att den politik, vilken "varit svensk och ingenting annat än svensk", inför världen visat ett oböjligt folk, som i sitt försvar för rätten icke vikit för maktmissbruk. Så mena helt visst ett stort antal goda svenskar, vilka sakna möjlighet att se företeelserna på nära håll och villats av all den rökelse, man tänt till hr Hammarskjölds lov.

Nu då Sverige, nära intill ett nödläge, kommit i den återvändsgränd man redan för ett år sedan kunde varsna att den Hammarskjöldska politiken måste bringa oss uti, börja dock synvillorna skingras och verkligheten träder i dagen. Det är, tyvärr, så långt ifrån sant, att Sverige under nuvarande statsledning undgått "nesliga" avtal att man helt visst skulle häpna i de kretsar, vilka nu bära fram hyllningsadresser, om en del avtal och anvisningar offentliggjordes. Vi ha underskrivit vi också, ehuru stundom något senare än de andra. Men den skillnaden råder mellan oss och grannfolken att hos dem är det näringsidkarnas organisationer, vilka böjt sig för maktbuden; hos oss är det däremot, tack vare krigshandelslagen, regeringen själv, Sverige i eget Majestät, som tecknat förbindelserna!

Är detta mer ärofyllt? Det kan ingen med stark känsla för den svenska statsmaktens frihet och oberoende erkänna.

Så har den Hammarskjöldska politiken inte heller i det avseendet, för vilken den mest hyllats, lyckats föra sitt verk igenom. När dess regeringssaga är lyktad och boutredningen verkställd, skall man till sin förvåning märka hur små tillgångarna voro.

110

Till Morgonbris kommissionärer!

Den svåra situationen att höja priset har även måst inträda för Morgonbris. I det längsta ha vi sökt undvika detsamma, trots att det sedan en längre tid varit högst påkallat. Men efter den prisstegring av tryckningsomkostnaderna, som inträdde dels i januari och ytterligare i mars, var det omöjligt att fortsätta med det gamla priset, varför centralstyrelsen blev nödsakad förelägga kvinnokongressen förslag om förhöjning. Kongressen godkände även, sedan den tagit ingående del av den ekonomiska ställningen, densamma enhälligt.

Lösnummerpriset blir sålunda fr. o. m. aprilnumret 1917 15 öre med 20 proc. rabatt för kommissionärer.

Vi rikta nu en allvarlig vädjan till våra kommissionärer och särskilt till kvinnoorganisationerna att fortfarande nedlägga ett energiskt arbete på spridande av Morgonbris, så att vi ej under denna svåra tid bliva tillbakaslagna.

Denna förhöjning hoppas vi ej heller skall behöva bli konstant, utan sänkning av priset skall kunna ske då normala förhållanden åter inträda.

Alla måste vi ytterst inrikta oss på att slå tillbaka det högervälde, som allt mer vill tränga fram i vårt land och pressa ned arbetareklassen. I detta arbete behöves alla krafter och är det nödvändigt att arbetareklassens kvinnor bringas till förståelse för detsamma.

Inga av våra hårt tillkämpade medel i denna kamp få vi nu förlora, varför vi lägga alla våra kamrater på hjärtat att icke ett ögonblick låta missmodet vinna insteg utan alltjämt slå vakt om Morgonbris.

Under de 11 år tidningen existerat har mycket arbete nedlagts av såväl män som kvinnor inom vår rörelse. Många ha gränat och många gått hädan. Må vi förvalta arvet av deras arbete!

Soc.-dem. kvinnornas
centralstyrelse.

Litteratur.

Marcelle Capy: En kvinnas röst i stridslarmet. Norstedt & Söner. Kr. 3:75.

När man läst denna bok tycker man att den kunde haft ännu en rubrik. Älsken varandra kunde det stått och det hade gett oss bilden av den varmhjärtade och klarsynta författarinnan. Varmhjärtad och tapper är hon i sin uppfattning av folkens och soldatens lidanden i detta krig. Klarsynt och modig i sin obarmhärtiga kritik av den okunnighet och felsyn på kriget, som vidlåder många av hennes landsmän och av den skräliga chauvinism vilken, i Frankrike som i alla andra krigförande länder, gör "krigsentusiasm" och allt slags hjältemod vid skrivbordet.

Men det skall dock sägas ifrån med detsamma, att när det talas om att originalet till denna bok blivit så svårt censurerat — i översättningen är allt med — så är det nästan övergående sådant som strukits, vilket är ett icke förhärsligande av kriget som sådant. Alltså allt, som kunde droppa olust i folkens sinnen inför nuvarande situation — vilket må vara förklarligt, i varje fall för Frankrikes vidkommande. Däremot ha elakheterna om de egna fått hagla ganska fritt, anmärkningsvärt fritt för att vara i krigstider. En tyska, som sagt dessa stygga sanningar om "Das grosse...", hade nog fått ta sina palator och försöka "komma ut" i ett neutralt land.

En kvinnas röst i stridslarmet är ett smärtans rop, nedskrivet av en kvinna, fri från all oäkta sentimentalitet, men rik på sunt förnuft och klar och ömdömesgill kritik. Och det är ett av smärtan överfyllt hjärta, för vilket de upprepade fasorna aldrig kan bli något, som man lugnt måste finna sig i, eftersom det dock är ett förnedringstillstånd för människan, som ropar: se och hör. Ty det är inte döden, fasan, utan livet som föder hos människorna denna gränslösa "längtan att vara till, att fortleva i andra, att lämna efter sig en sten eller ett hjärta, där ett spår av deras vandring genom världen står ristat".

Kvinnornas insats i detta krig i alla krigförande länder har det ju talats om rätt mycket. Marcelle Capy har några ord också om detta, men — hon har också en egen mening. Hon är den första att erkänna sina franska systrars arbetsamhet och duglighet, men hennes indignation är stark mot alla dessa "litteraturens pajaser", som skrika högljutt om de underverk de uträttat och hur de bära sina fruktansvärda bördor med hjältemod. Att hennes "underverk" skändligt underbetalas, att hon är ett byte för den mest omfattande exploatering — se där en sida av "sublimitet", som begravas i tystnadens stora massgrav. I Frankrike, i Tyskland, överallt. Lika varm som

hennes känsla är för "dessa enkla duktiga folkets döttrar, som ej frukta arbetet", lika svidande är hennes ironi mot alla poserande överklassdamer i lyxbiler, som spela änglar i klädsamma — allt för klädsamma, tycks det! — Röda kors-kostymer. "Det är inte änglar, som behövas på sjukhusen", säger förf., "utan oförskräckta, varmhjärtade kvinnor." Och hennes ironi är inte mindre mot alla dessa "baktruppens brumbjörnar", hos vilka pennskapet tjänstgör i stället för bössa och bajonett. Ropa åt dem: Upp pratmakare och "ni skola konstatera, att dessa ryktbara krigare av bläckhornet icke röra sig ur stället. Åh, det är skada... Deras iver lovade så stora hjältedåd! — En sak är att besjunga kriget, en annan att uppleva det; stå där i smutsen med regn och snö i ansiktet och granaternas vinande över huvudet. Den, som förhärslig en sådan tragedi utan att spela en aktiv roll i den, är förhatlig". Och med hela sin själs styrka gör hon uppror mot de "moderna lärar", som nu litet varstans vilja göra gällande hur litet det dock från släktets synpunkt betyder om tusental ton organisk substans smältes ned litet förr eller senare i den stora degeln. Femtio år, bah, det kan ju inte räknas i oändligheten!

"Jo", skriver hon, "för oss som äro vanliga dödliga och alls inte vilja svinga oss upp till några metafysiska höjder räknas det. Jo, organisk substans, alstrad i lidande, det räknas! Jo, en timme, en minut av ett liv, vilket som helst, det räknas! Det förefaller oss upprörande att med en dylik bekymmerlöshet tonvis mäta de män, som dö för att filosoferna bakom fronten skola få sova i ro. Vi äro kanske dumbommar, otillgängliga för filosofiens rena krav, ädla, stora och höga instinkt, men livet synes oss som det högsta goda. Vi hata allt som dödar, kriget, exploateringen, fattigdomen, sjukdomen."

Hon citerar även ett yttrande av George Sand, nedskrivet 1871, alltså vid förra kraftmätningen, då Frankrike miste Elsass och Lothringen. Den berömda författarinnan skrev då: "Jag hatar blodsutgjutelse och jag vill inte längre höra talas om detta att göra det onda för att ävågbringa det goda, att döda för att nyskapa. Nej, nej, förbannen dem, som gräva massgravar. Livet går inte fram ur dem. Det är en historisk villfarelse, från vilken vi måste frigöra oss. Det onda föder av sig ont."

Utrymmet sätter nu punkt, men annars finns det mycket att citera. Det är icke blott en modig och med blödande smärta skriven bok, det är också ett rent stilistiskt oändligt njutbart arbete. Och det är det första i sitt slag av en kvinna från de krigförande. Det är ingen tillfällighet, att den kom från en fransk kvinna: demokrati är nu och förblir alltid den gyllene rosen, även om kärilet för tillfället råkar vara trasigt! J. S.—O n.

Gustav Bang: "Arbetarklassen, dess liv och dess kamp."

I åtminstone ett avseende torde på intet sätt meningarna gå i sär inom den svenska socialdemokratin, nämligen vad beträffar fördelarna för rörelsen av ökat skolningsarbete bland dess medlemmar. Bland de tiotusenden i olika landsändar, som under de senare årens glädjande uppsving i partiets medlemsantal inskrivits i detsamma, gör det sig förvisso — liksom även bland dem som kanske länge varit aktiva socialdemokrater — gällande ett starkt behov av ökat socialistiskt vetande. Ett behov, som om det kunde tillmötesgåas bättre än det för närvarande göres, skulle bli till gagn för hela rörelsen, liksom för arbetarklassen överhuvudtaget.

Av en utländsk socialistisk teoretiker ha vi nu möjlighet att tillgodogöra oss ett upplysningsarbete i den socialistisk-teoretiska skolningens tjänst, som kan bli ett gott tillskott i den relativt torftiga socialistiska litteratur vi ha på eget språk. För att få del av vad denne utlänning har att ge oss behövs inga vidare språkkunskaper, han är nämligen dansk och namnet är Gustav Bang.

Bang är för övrigt långt ifrån okänd även i de breda lagren av det svenska partiet, men han är värd — särskilt för det arbete som här skall nämnas — att stifta bekantskap med i vidaste arbetarkretsar i hela Skandinavien. I Gustav Bangs hemland, Danmark, väckte hans död för ett par år sedan stor sorg i partikretsar och bland tusentals beundrare av hans goda penna. Han var vid sin bortgång endast 43 år, men hade dock hunnit med att skapa sig namn som en synnerligen duktig socialistisk teoretiker, en mästertlig skildrare av arbetarklassens ställning, ekonomiskt, historiskt och statistiskt i det kapitalistiska samhället. Med marxistisk skärpa har Bang också påvisat arbetarklassens världshistoriska mission: genomförandet av ett nytt samhällsskick.

Efter en tids universitetsstudier tog sig Bang före att på allvar sätta sig in i statistik och socialekonomi och så fördes den unge prästsonen — äpplet faller som bekant ibland långt ifrån trädet — ut i den stora sociala kampen. Han blev med sina böcker en lärare i det danska arbetarepartiet; framförallt verkade han dock genom artiklar i dess huvudorgan. Bangs socialistiska publicistgärning i danska Social-Demokraten under 11 års tid hade en ofantlig betydelse för skolningen av de danska arbetarnas klassmedvetande. Det är just en del av Bangs betydande journalistiska produktion i sitt partis huvudorgan som sammanfattats i ett minnesarbete, som rekommenderas även till svenska partikamrater.

På uppdrag av vårt broderparti i Danmark har nämligen Nina Bang och E. Wiinblad (på Forlag Fremad, Köpenhamn) gjort ett gott urval av Gustav Bangs artiklar i en mindre utgåva, omfattande två band om sam-

ALLMÄNNA SPARBANKEN i Stockholm

Vasagatan 44, 1 tr.

Öppet kl. 1/2, 10—3 och 6—8 e. m.

manlagt en 600 sidor under titeln *Arbetareklassens liv och dess kamp*.

I de verkligt värdefulla böckerna kunna vi då genom socialismens glasögon se olika faser av arbetarnas livsförhållande under kapitalismen. Vi få höra Bangs kunniga och ingående skildringar av arbetets villkor under kapitalistisk regim: om arbetslönen, -tiden och -ledningen, om arbetslösheten o. s. v. Till belysning av kapitalismen själv få vi redogörelser för de oegentligheter och den vrånghet, som är tillfinnandes inom densamma. Vårt vetande utökas genom det Bangska arbetet genom studium av däri förekommande avhandlingar om arbetarnas klasspsykologi, om socialism och anarkism samt om andlig ofrihet. Vidare bjudes oss några synnerligen intressanta och lärrika resebrev. Och till sist finnes en rad kapitel till belysning av socialismen.

Föreliggande arbete är en andlig skattkammare, som så många som möjligt böra ställa öppen för sig.

Som motto för boken *Arbetareklassens liv och dess kamp* ha utgivarna med hänsyftning på dess författare satt:

— — — solbeskinnet skal hans livsverk staa.

Intet kan vara vissare än den saken, att Gustav Bangs livsverk skall stå solbelyst, ty de vapen han genom sin talang och sin goda penna satt den socialistiska rörelsens kämpar i händerna berättigar därtill. Må om möjligt även svenska socialdemokrater höja sin socialistiska fostran och sitt kampvärde genom att ta del av det verk, som utförts av Gustav Bang, denne det socialistiska tänkandets storman i Norden.

Jalmar Wiksten.

Arbetareningens Bank

Grundad 1883.

Stockholm.

Betalar **högsta** sparkasseränta.
Kassafack uthyras från 5 kr. pr år.

AKTIEBOLAGET NYA BANKEN

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

Kooperativa försäkringsanstalterna
bevilja försäkringar

FOLKET Liv-försäkring SAMARBETE Brandförsäkring: Fastighet och Lösöre, Förmånliga villkor.

Propra sängkläder för propra hem.
Använd

Systemmadrasser i Edra sängar!

Mest hygieniska, bekväma och varaktiga övermadrasser. Systemmadrasserna äro införda i många tusentals hem. Användas på lasarettor, sjukhem, hotell m. fl. Sista nyhet, typ »Laura», rekommenderas särskilt åt ömtåliga och sjuka, speciellt reumatiskt sjuka personer. Vid köp av Systemmadrasser tillse att de bära vidstående skyddsmärke »System». Återförsäljare på alla större platser inom landet. Intyg o. beskrivning sändas gratis o. franko.

Aktiebolaget Stockholms Vaddfabrik,
Liljeholmen, Stockholm.
Rikstel. 1274, 2060, 2058. St.-tel. 8176, 5006.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse:

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16,
1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sekr.: Fru Agda Östlund, Upp-
landsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen
i månaden kl. 8 e. m. & Bryggeriarb.-förb
exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp.
fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm.
tel. 286 58.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)
avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i
varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb
(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde
1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i
lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening
avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i
varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli
och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möte 2:dra måndagen i måna-
den kl. 8 e. m. & Folkets Hus' C-sal.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje mån-
dagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya
Folkets Hus.

Styrelsen.

**Malmbergets soc.-dem. kvinno-
klubb** avhåller ordinarie möte andra och sista
måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Åhus soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ord. möte 2:dra måndagen i månaden
kl. 1/2, 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-
gen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl.
8,30 e. m.

Styrelsen.

Eskilstuna kvinnoklubb avhåller or-
dinarie möten 1:sta måndagen i varje månad
kl. 8,30 e. m. i Folkets Hus, rum nr 4.

Styrelsen.

Det modernaste

NÄRINGSPREPARATET

På grund av sin sammansättning är Gigantos det mest effektiva styrkemedel, välsmakande, föredragas väl av alla, tages med förtjusning av barnen.

Flytande
pr flaska kr. 1: 85

Förordas av läkare för användning vid alla handa svaghetstillstånd rachitis, blodbrist, mag-sjukdomar, nervsjukdomar och efter långvariga infektionssjukdomar.

Med kalk, pulver
pr burk kr. 3: 50

Gynna detta svenska preparat!

Erhålles genom alla apotek, å droghandel, samt från

AKTIEBOLAGET GIGANTOS

141 14 RIKS STOCKHOLM K. RIKS 141 14

Fångarnas sång.

När fångarna anlände till det av sorgen hemsökta landet, ropade kvinnorna i vrede:

»Se mördarna, mördarna! Död åt bochern!»

Hotfulla händer utsträcktes. Fångarna gingo förbi tysta, trötta, med sänkta huvuden.

Barn gjorde min av att kasta sten. De eskorterande soldaterna måste använda sin myndighet för att förhindra våldsamheter. Den tjutande hopen följde truppen ända till porten till det gamla övergivna klostret, som skulle bli dessa mäns bostad i det främmande landet.

En dov fientlighet efterträdde den första dagens våldsamma hat. Det hördes ej längre några rop, men om aftonen vid den husliga härden berättade man förskräckliga historier om fångarnas liv.

När barnen blevo oregerliga pekade mödrarna på klostret, och genast blevo de snälla. Bochern voro de smås förskräckelse och de storas avsky.

Man förbannade fångarna.

Då och då kommo sorgliga underrättelser. Somliga voro döda, andra försvunna, sårade... Varje hem hade sin sorg.

Det kom ett par brev från Tyskland. Hela byn tog kännedom om dem. Man samlades. Man tummade de fyrkantiga papperslapparna. Det var intet tvivel om det, pojkar från byn voro fångar i någon okänd tysk by. De voro instängda liksom bochern i klostret. Kanske hade de också fått höra smädelsor och okvädinsord och inte fått svara... Och kvinnorna skämdes över sin hatfullhet och vrede. Alla önskade, att

befolkningen i det fjärran landet måtte vara barmhärtig mot de franska fångarna.

Man frågade de territorialsoldater, som i tur och ordning stodo vakt vid klostrets port med påskruvad bajonett. De berättade, att tyskarna fingo brev ibland och att de gräto, när de läste dem. De hade också lämnat kvar gamla föräldrar, hustrur och barn där hemma. Även dem tillfogade kriget ont.

Fångar här, fångar där borta... Både på det ena och andra hållet var det stackars unga män, som sett döden i vitögat. Man fick inte göra dem något illa.

Man kände medlidande med fångarna.

En söndag — värmen var behaglig, och husen badade i sol — hördes sång från klostret.

Det var en långsam, blyg, allvarlig, sorgsen sång...

Kvinnorna gingo ut i sina dörrar. Skyltvakten stannade sin enformiga gång och stod tankfullt lutad mot geväret.

Vad sjöngo fångarna? Ingen förstod de ord, som gingo över deras läppar, men melodien talade mer än ord till bondfolkets hjärtan.

Den talade om tro, om kärlek. Den talade om den flyende tiden och längtan efter hemmet. Den vädjade till hoppet, den begrät skilsmässan.

Och kvinnorna knäppte händerna som i kyrkan. Och barnen upphörde med sin lek.

Äldringarna stodo stödda på käppen och funderade.

Musiken kom med frid till dessa enkla sinnen.

Den var vacker, fångarnas sång. Den ljöd andaktsfullt ut över de av sorgen drabbade hemmen.

Den var utdragen, blid, allvarlig, sorgsen.

Då den dog bort i vinden, gick var

och en till sitt, och kvällen förflöt ovanligt stilla. Någoting högtidligt hade hänt.

»Det var vackrare än hymnerna i kyrkan», sade flickorna.

Och fler än en satt och drömde i sitt fönster, medan dagen dog.

Man kunde se fångarna hacka sten på vägarna. De voro unga och starka och rörde sina verktyg i takt. De sjöngo till hamrarnas rytm. Man undvek dem inte.

De voro inte längre människoätarna, med vilka mödrarna skrämde sina små. Man kallade dem inte längre »bochern». Man sade: »fångarna».

Sommaren kom, och var kväll sjöng fångarnas kör på klostergården. Byn församlades. Mörkret föll över nejden. Den lätta vinden fläktade i lövet. Unga och gamla grepos av tonernas tjusning. Den uppenbarade för dem det djupa broderskap, som förenade dem, det leende Languedocs barn, med de andra, söner av det fjärran Tyskland.

Äleka, tro, hoppas, gråta... sade fångarnas sång. Bönderna förstodo. De kände, att alla, vänner, fiender, voro människor och att samma eviga känslor lyste över deras väg.

De ljusa morgnarna och de ljumma, skymmande kvällarna gingo fångarna förbi på väg till sitt arbete eller hem till klostret. De böjde inte längre ned huvudena. De fingo höra vänliga ord. Man gav dem frukter och bär. Och flickorna, de vackra, mörkögda flickorna med de slanka midjorna, logo emot dem.

Man började tycka om fångarna. Naturen tog sin revansch.

Och kvinnorna frågade sig tankfulla: »Varför skall det vara krig?»

Ur En kvinnas röst i stridslarmet.

Fången.

Översättning för Morgonbris ur *Kvinden* og *Samfundet*.

Skyldig eller icke skyldig?

Långt efter att domaren slutat med sitt tal hörde hon dessa ord dovt susa för sina öron.

Hon såg intelligent och behaglig ut, fast i ett så upprört tillstånd, där han stod med händerna krampaktigt hållande om skranket framför sig. De stora bruna ögonen sökte nervöst efter deltagande, förbarmande. —

Skyldig eller icke skyldig?

Snart, kanske om några få minuter, skulle

hon få veta om man ansåg henne skyldig till mordet på hennes man.

Hon försökte att i minnet återkalla allt som passerat sedan den där olyckliga kvällen.

Det var endast en vecka sedan hon första gången stod framför skranket här och hörde hur hennes utmärkta, begåvade advokat sökte få henne frikänd. Det föreföll henne dock vara en evighet sedan dess. —

Skyldig eller icke skyldig? — Åter hörde hon dessa förfärliga ord.

Hon tyckte att alla dessa människor ropade efter och krävde hennes liv för en förbrytelse, som hon aldrig hade begått. Hon såg sig om för att finna en vänlig, deltagandets blick ur något öga. Fanns det då ingen barmhärtig-

het till här i denna världen! Hon var ju oskyldig!

I afton var hon antingen fri, eller — hela hennes kropp skalv vid tanken... Var det då verkligen ingen som trodde på hennes nu så ofta upprepade försäkran: *Jag svär vid gud att jag är oskyldig! Har medlidande med mig! Jag hatade min man, men mördat honom har jag icke.*

Jo, hennes advokat, den man som brukat hela sin förnäga för att frälsa hennes liv, som fullständigt söndersmulat och tillintetgjort alla framlagda bevis, han trodde på hennes oskuld.

Hon såg bort till honom och mötte hans kloka ögon, fulla av övertygelse, mod, liv, intresse och spänning. Jo, han trodde på henne.

Fernqvists Kappaffär
33 Drottninggatan 33
 n. b. och 1 tr. upp
Stort lager av in- och utländska nyheter
 i
Damkappor, Dräkter och Kjolar
 till billiga bestämda priser.
Obs! Beställningsavdelningen.

Skyldig eller icke skyldig? ringde det åter i hennes öron. Det svartnade för ögonen, hon sjönk samman efter att ännu en gång ha ropat: »Jag är oskyldig, jag har icke mördat min man.» Hennes skrik hördes över hela salen och även av den man, som frälst hennes liv. — — —

Då hon vaknade låg hon insvept i en filt med en mjuk kudde under huvudet.

Hon såg sig omkring i rummet och hennes blick föll på en bukett röda rosor på bordet bredvid henne. Hon lät blicken glida från till porträttet av föräldrarna och hon tyckte att de stirrade på henne som ville de fråga: »Är du skyldig eller är du oskyldig?» Hon satte sig upp och stirrade framför sig: »Jag är fri och dock icke fri!»

»Hur går det mitt barn», ljöd moderns stämma för hennes öron. — Var den lika mild som alltid, ljöd den icke kall och fränstötande? Hon ville gråta, men hon kunde det ej, hon kände sig nedtryckt, ensam, utstött i samhället.

Vid sidan av rosorna låg ett brev från hennes advokat, den man, som frälst hennes liv. Den ende som *trodde* henne.

Hon läste brevet. Han bad henne komma upp till sig så snart hon kunde.

Hon beslöt att strax gå upp för att tacka honom, och stod efter en kort stund framför hans dörr, ännu i samma dräkt som i rätts-

salen. Dock, någon skillnad var det: hon bar nu också en av hans röda rosor.

Dörren stod halvöppen och hon hörde tydligt hans stämma. Hon stannade, ty hon hörde honom nämna hennes namn, hon vågade knappast andas, så späud var hon på att få höra honom bekräfta hennes oskuld.

»Skall du träffa henne här i ditt privata hem?»

Han log: »Ja du, jag intresserar mig för henne.»

»Tänker du kanske gifta dig med henne — det vore dramatiskt!»

Hon stod bakom portieren och hörde på deras samtal. Hennes hjärta slog våldsamt. Hade han inte sagt att hon intresserade honom. Hon väntade spänt...

»Käre vän, vilken optimist du är! Vem talar om giftermål? Man kan väl vara intresserad på annat sätt, till exempel för sakens skull. Ser du, det är icke nödvändigt för oss att tro på de klienter vi rädda undan galgen, och, oss emellan sagt: jag finner det mycket sannolikt att den allmänna meningen i detta fall har rätt. Hon har öppet tillstått, att hon hatade sin man, vilket jag mycket väl förstår, ty han var en drummel, rent ut. Jag såg strax, att här var en chance för mig, jag har vunnit, men jag är icke nöjd — jag vill höra henne säga mig sanningen — icke för att an-

klaga henne, det vore ju dumt, men för sportens skull. — Hon intresserar mig. Hon är en av de klokaste kvinnor jag träffat. Jag skall under vår fortsatta bekantskap få ur henne hela sanningen, om det skall ske med ärliga eller oärliga medel är mig likgiltigt — *sanningen* måste jag ha... men varför ser du så där på mig?»

»Jag tänker på om du inte kan nå ditt mål på ett mindre hänsynslöst sätt än att bedraga henne.»

Hon stod som fastnaglad på samma plats. Han hade alltså trott, att hon var skyldig! Att all hennes smärta var komedi, liksom hans försvar varit det, och han drog sig inte för att tillfoga henne en ny smärta för att själv nå ett mål!

Hon lyfte långsamt på portieren, tvekade ett ögonblick, men gick sedan fram emot honom. Som en drottning stod hon framför honom i sin svarta klädning med den blodröda rosen. Hon stirrade på honom med en frånvarande blick, och då hon talade var stämman långsam och svag, men isande lugn; ingen av dem glömde den någonsin:

»Jag är oskyldig, jag svär vid gud att det är sant.» Hon vacklade och föll ner framför fötterna på den man, som räddat henne undan galgen för att efteråt förnedra henne — för »sportens skull».

Nu var hon fri. Utom hans räckvidd. Och hans röda ros låg bruten vid hennes bröst.

DE ENDA TVÅ huvudstäder i Europa, som hittills aldrig varit ockuperade av fiendliga härar, äro London och Petrograd.

Kvinnan är som skuggan: följ henne och hon undflyr dig, undfly henne, och hon skall följa dig.

I okänt fjärran.

Av Leonid Andrejew.

(Forts. fr. nr 2.)

I dag for herr Barssukof icke in till sitt kontor och efter middagen, under vilken han låtit vinet sig väl smaka, råkade han i en glad och upprymd sinnesstämning. Han omfamnade Nikolaus och fördé honom in i sitt arbetsrum, tände en cigarr och sade, medan han satte sig tillrätta för att lugnt höra på:

— Nå, berätta nu! Var har du varit och vad har du gjort?

Nikolaus svarade icke genast. Hans kropp genomförs åter av denna egendomliga skälvnning, blicken kastades oroligt mot dörren, endast rösten förblev lugn och allvarlig.

— Nej, far. Allt samtal om mina upplevelser ber jag dig en gång för alla att avskryva.

— Jag såg dig ha en portmonnä av utländskt arbete — har du varit utrikes?

— Ja, svarade Nikolaus kort. — Men jag ber dig far: nog därom.

Herr Barssukof rynkade ögonbrynen och reste sig från divanen, lade händerna på ryggen och började att gå fram och åter på golvet samt frågade utan att se på sonen:

— Du är dig alltså fortfarande lik?

— Som du ser. Och med dig, far?

— Som du ser. Går an. Jag har att göra.

När Nikolaus lämnat rummet stängde herr Barssukof dörren efter honom, gick fram till kakelugnen och slog tigande men kraftigt handen i den vita kakeln. Sedan gick han fram till skrivbordet och satte sig. Över hans ansikte drog åter denna fruktansvärda blekhet, som påminner om döden.

Ingen var vittne till återseendet mellan Nikolaus och den gamla i huset. Allvarlig och rörd kom han ut ifrån hennes rum. Alla kände sig i viss mån lättade när den vita dörren till Nikolaus rum stängts efter honom. Från detta ögonblick hade han upphört att vara gäst och därmed kom också denna oro och ängslan, som snart fyllde hela huset. Det var som om något gåtfullt, farligt trängt in i huset för att för alltid taga en plats där; en människa, som var huset mera främmande än den förste bäste från gatan, värre än en rövare, som ville dölja sig där. Fenogen var den ende, som ingenting kände av allt detta. Full av glädje hade han tagit sig ännu några klunkar och sov nu på kockens bädd, ännu i sömnen bevarande ett uttryck av den största högaktning för sin värda person och med högra handen utsträckt åt sidan.

I salongen berättade Nina viskande för studenten vad som tilldragit sig för sju år sedan. Nikolaus jämte några andra studenter hade blivit relegerade från teknologiska institutet för en politisk förseelse och endast faderns förbindelser räddade honom från svårt straff. Vid ett stor-

Hungerns fysiologi.

I senaste häftet av Hygienisk revy läses följande om ett tyvärr alltför aktuellt problem:

När det förr i tiden gällde att skildra, vad hunger innebar, så tillgrip man gärna språkets kraftigaste ord. Man talade om hungerns kval, om hur hungern rasade i inälvorna o. s. v. Och hungerstrejken i fängelserna tänkte man sig gärna som ett bevis på en heroisk förmåga att trotsa lidande. Den moderna experimentella vetenskapen har ej så litet ändrat våra uppfattningar i detta avseende. Vare det långt ifrån oss att bagatellisera hungern och vad den innebär. Säkert är emellertid, att någon karaktär av outhärdlighet har den ej ens för den vid verkliga smärtor ovane.

Rekordet slogs på 80-talet av hungerkonstnären Succi, som hungrade i 30 dagar. Och man frågade sig, om det inte måste ligga något fusk bakom, när man hörde talas om det förträffliga tillståndet, vari Succi genomgick sin fasteperiod.

Den 12:te dagen av sin fasta företog han en ritt på nära 2 timmar, den 23:de dagen fäktade han på sabel med uthållighet, kraft och skicklighet. Och ännu den 29:de dagen visade han en betydande uthållighet.

Med stor säkerhet kan man emellertid nu påstå, att det var alldeles onödigt att tillgripa något fusk som förklaringsgrund. Andra ha fastat i 30 dagar under förhållanden som alldeles utesluter fusk och i vissa fall har tillståndet burits utan större olägenhet än i det Succi'ska hungerförsöket (vilket givetvis ej får tolkas så, att vem som helst kan underkasta sig en hungerperiod på 30 dagar; det skulle tvärtom för åtskilliga innebära säker död, för andra svår hälsoskada).

Just i Amerika har för övrigt under sista tiden hungerns fysiologi blivit föremål för ytterligt ingående studier. För oss svenskar kan det därvid vara av intresse att höra, att den förnämste specialisten på hungerns fysio-

logi är en svensk-amerikan, professorn vid Chikagouniversitetet, Anton Julius Carlsson, född i Bohuslän, vid unga år jämte sina föräldrar överflyttad till Förenta staterna, och efter en snabb och vacker bana vid unga år knuten till en av Amerikas främsta medicinska skolor som chef för dess fysiologiska institution.

Skall man få en klar uppfattning angående hungerns innebörd, gör man rätt i att från början skarpt isärhålla den subjektiva och den objektiva sidan av saken, med andra ord å ena sidan de förnimmelser och känslor, som avhållsmehten från föda förorsakar, å andra sidan de samtidigt uppträdande förändringarna i kroppens objektivt iakttagbara livförändringar.

Den förnimmelse eller kanske rättare sagt känsla, som är karaktäristisk för hungrandet kan enligt Carlson beskrivas som en känsla av spänning, tryck eller smärta i maggropen. Karaktäristiskt för denna känsla, som i sina starkaste yttringar lämpligen kan benämnas hungersmärta, är nu dess periodiska karaktär. Den är alltså aldrig ihållande, utan kommer periodvis. Förutsättningen för dess uppkomst är, att magsäcken är tom eller åtminstone nästan tom. Och vad som närmast utlöser dessa specifika hungerkänslor, det är vid tom magsäck periodiskt uppträdande sammandragningar, kontraktioner av magsäckens muskulatur, ibland av mer tonisk, krampartad form.

Dessa hungerkänslor, i vissa fall stegrade till hungersmärta, vilka dock aldrig antaga någon olidlig karaktär, äro de enda för hungern fullt karaktäristiska sensationerna. Detta hindrar ej, att hungern ej sällan hos många åtföljes av känslor av illamående och mattighet. Överhuvudtaget kan man påstå, att man särskilt under ett tidigare stadium av fastande i regel finner en viss överkänslighet hos nervsystemet. Och hos en del personer med labilt nervsystem är det ej sällan dylika för hungern ej specifika sensationer, t. ex. mattighet, huvudvärk eller åtminstone tryck och tyngd i huvudet, som spelar den viktigaste

K. E. Willebrand

BAGERI-, KONDITORI- OCH

MEJERIAFFÄR

RIKS 114 29.

ALLM. 81 82

rekommenderas

BIRKAGATAN 12,
KARLBERG SVÄGEN 86,
VÄSTMANNAGATAN 68,
GAMLA BROGATAN 25,
HANTVERKAREGATAN 30,
BERGSGATAN 3,
KUNGS HOLMSGATAN 13.

rollen. Men hos normala personer med stabilt nervsystem iakttar man ofta att de specifika hungerkänslorna uppträda isolerade från dylika allmänskänslor.

Det är nu karaktäristiskt för de specifika hungerkänslorna, att de efter de första 3 eller 4 fastedagarna avtaga i intensitet, kanske helt och hållet försvinna. Härav följer att det värsta obehaget av fasta är undanstökad efter de 3 å 4 första dagarna. Sen glider den hungrande så småningom in i ett stadium av matthet och slöhet, som, om också långt ifrån angenämt, ännu mindre än de första hungersmärterna innebär något outhärdligt.

Så te sig alltså hungerkänslorna vid laboratorieförsök. Man måste emellertid akta sig att utan vidare tillämpa dem på förhållanden ute i levande livet. På laboratoriet renodlar man hungern. Försökspersonerna leva under i allo gynnsamma förhållanden utom just med hänsyn till tillgången till föda. De ha det varmt och komfortabelt, de veta att det hela endast är ett intressant experiment, som avbrytes, när anledning därtill finnes. De plä-

mig uppträde med sonen hade den vredgade herr Barsukof slagit Nikolaus och redan samma afton var denne försvunnen och först i dag återkommen. Båda skakade de sina huvuden och sänkte rösterna och för att lugna och trösta Nina tog studenten hennes hand i sin och strök den sakta...

Nikolaus störde ingen. Själv talade han sällan och på de andra lyssnade han, om icke just gärna, så dock med en likgiltighet, som om han på förhand visste vad de hade att säga. Mitt under ett samtal kunde han plötsligt gå sin väg och därvid hade hans ansikte alltid ett uttryck, som om han lyssnade till något mycket viktigt avlägset, för honom ensamt fattbart. Han hånade ingen, gjorde ingen några förebräelser, men när han kom från biblioteket, där han tillbragte största delen av dagen och tankspridd irrade omkring i huset, in i tjänarnas rum, till systemen, till studenten, spred han kyla omkring sig. Hos alla, som kommo i hans närhet, uppväckte han känslan av att de gjort något mycket illa, till och med brottsligt, för vilket de hade att vänta dom och straff. Nu var han mycket väl klädd, men även i denna eleganta dräkt var han icke i full harmoni med husets yppiga prakt, utan förblev ett isolerat, främmande, ja, fientligt element därav. Om alla dessa värdefulla saker och småsaker, som stodo runt omkring i rummen, hade kunnat känna och tala, skulle de förvisso klagat, att de kunde dö av ångest när han närmade sig dem eller tog någon av dem i sin hand för att betrakta dem med sitt säregna intresse. Han ställde alltid

varje föremål varsamt tillbaka på sin plats, men hans beröring tycktes dem dock beröva dem deras värde: deras själ, en skapelse av konstnärligt tänkande liksom förintades i Nikolaus hand och kvar blev blott ett stycke brons eller kristall.

En gång kom Nikolaus till Nina just som hon slutat sin teckningstimma. Hon kopierade mycket bra och hade just tecknat en tiggare efter någon förebild.

— Fortsätt bara, Nina, låt inte mig störa, sade han och satte sig bredvid henne på en låg divan. Nina log skyggt och fortsatte en stund med att måla, men hon tog icke rätta färgerna på penseln. Sedan lade hon paletten åt sidan och sade:

— Jag är trött, tycker du om den?

— Ja, den är bra, du spelar ju också bra. Hans kyliga komplimang förstörde stämningen för den känsliga Nina. Med en kritisk blick betraktade hon sitt konstverk och sade suckande:

— Den arme tiggaren, det gör mig ont om honom; tycker du detsamma?

— Ja, även jag.

— Jag är styrelsemedlem i två välgörenhetsföreningar. Oerhört mycket arbete! sade hon ivrigt.

— Vad göra ni där då? frågade Nikolaus likgiltigt.

Nina började ivrigt berätta om alla detaljer, sedan blev hon plötsligt kortare i sin berättelse och tvärstannade plötsligt.

(Forts.)

gas ej av bekymmer för, hur det hela skall sluta. Ute i livet uppträder hungern däremot under helt andra förhållanden. Den är där i allmänhet en yttring av den yttersta nöd, en nöd, som kanske även drabbar närstående. Och det är ej alltid, som delad smärta är halv smärta. Tvärtom händer det nog att föräldrarnas nöd kännes dubbelt bitter, om även barnen måste hära den. Vad just barnen beträffar torde de för övrigt vara mera känsliga för hungerkänslorna än vuxna. Och ute i livet händer det sen alltför ofta, att den som lider av svält också plågas av köld. Dels är kroppens värmebildning på grund av bristen på föda nedsatt, så att hungern gärna redan i och för sig medför ett tillstånd av frusenhet, dels får den svältande på grund av sin i allmänhet nödställda belägenhet ofta också finna sig i att frysa. Och till de omständigheter, som stegrar magsäckens hungerkamp och därmed också hungersensationerna, hör just kölden. Tar man allt detta i betraktande, så är det ej att undra på, att hungern i det allmänna föreställningssättet vidlades av åtskilligt hemskt, som den fysiologiska laboratorieforskningen ej kan verifiera.

Om kaffe.

Kaffe bör helst inköpas orostat. Dels är det billigare och förfalskningar äro lättare att upptäcka däri, dels slår det rostade kaffet av sig. Orostat kaffe skall vara rent och torrt. Bönorna skola vara jämnstora och hela, av samma form och färg, icke färgade på konstgjord väg. Förfalskning av orostade bönor upptäckes, om man lägger några bönor i äggvita. Äkta bönor färga efter några timmar denna starkt gröna, förfalskade bönor ge ingen eller svart färg. Förfalskning av rostat eller malet kaffe kan man upptäcka genom att lägga det i vatten. Äkta kaffe flyter på vattnet och färgar detta obetydligt, förfalskat kaffe sjunker till botten och färgar vattnet mörkbrunt.

Kaffe måste rostas med stor omsorg, ej för mörkt. För hård rostning förstör aromen och ger bränd smak. För svagt rostat kaffe har rå smak, drycken blir ful till färgen och ej klar. Om två sorter skola blandas, bör varje sort rostas för sig, emedan de fordra olika lång tid för rostning. Rostat kaffe bör för att ej förlora lukt och smak förvaras i väl slutna kärl.

För att kaffe skall smaka gott och ej verka enbart skadligt, fordras att det skall vara välberett. Första villkoret

för att kaffe skall bli gott är, att man ej använder gammal sump. Denna bör kokas av och sedan kastas bort för varje gång kaffe kokats, och endast det klara avkoket sparas till nästa gång.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Billesholm.

Den 23 febr. 1907 bildades Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb av fru Elma Danielsson, Malmö. Klubben kunde sålunda fira sin tio-åriga tillvaro sistlidne februari, vilket också skedde. Ur den utförliga redogörelse över klubbens verksamhet under de 10 gångna åren, som härvid föredrogs, tillåta vi oss göra en liten axplockning:

Från början beslöt klubben att hålla möten 2 gånger i månaden och har sålunda 240 ord. möten hållits. Redan den 26 maj 1907 gjordes anslutning till arbetarekommunen. Samtidigt togs initiativ till startandet av en kooperativ fisk- och sillaffär, vilken varit av stor betydelse för platsens arbetare. Denna, nu självständiga, förening var även inbjuden till 10-årsfesten. Över 200 kr. har klubben skänkt åt behövande hemma och ute, ex. Råbelöv, Sandö, nödlidande belgier m. fl., anordnat gratisfester för barn, anordnat offentliga föredrag, möten med närliggande orters kvinnoklubbar, gemensamma diskussionsmöten med platsens nykterhets- och ungdomsföreningar, varit representerad vid flera kongresser och konferenser, ett par gånger med egna frågor. Två av klubbens medlemmar tillhöra kommunens pensionsnämnd.

Utrymmet tillåter ej fortsättning. Dock synes av ovanstående att ett icke ringa arbete utträttats av ett litet fåtal kvinnor, isynnerhet om man betänker, vilka svårigheter dessa haft att bekämpa: misstänksamhet, hån och begabberi från medsystrar och ibland svårigheter från närmare håll. Men vi ha stora mål att sträva för: kvinnofrid, rösträtt, barnavård, nykterhetsarbetet, lika lön för lika arbete m. m. Och under fortsatt ärlig strävan för mänskliga rättigheter skola vi säkert vinna förståelse och sympati. Till sist en hälsning till alla och, jag kan ej underlåta det, en maning till Morgonbris läsarinor:

Tag, kvinna, i livets soliga vår
vad skönast naturen och snillet dig bjuder.
Fly konstlade nöjens förrådiska snår,
slit andliga tråldomens boja och tjuder.
Låt frigjorda anden i ljuset sig svinga,
följ alltid ditt hjärtas ädlaste röst.
Då kvinna, din ungdom dig säkert vill bringa
lycka och glädje vid levnadens höst.

Oliva Karlsson.

Lysekil.

Den 6 febr. höll vår klubb sitt årsmöte. Först föredrogs årsberättelsen över klubbens arbete under år 1916.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmåliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR,**

Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Klubben har under det gångna året hållit 8 ordinarie möten, vilka varit bra besökta.

Några offentliga föredrag ha vi ej kunnat anordna, utan medlemmarna ha, i den mån det varit möjligt, själva agiterat för klubbens framgång.

Vidare har Morgonbris sålts i 575 ex.

Den 3 febr. 1916 upptogs den gång efter annan bordlagda frågan om att skaffa klubben ett standard. Mötet beslöt i enlighet med styrelsens förslag, att om möjligt försöka att klubben finge ett standard till 1 maj och att medlemmarna skulle sy det själva. Således kunde medlemmarna den 29 april glädja sig åt vår standardinviingsfest, som var väl besökt.

Den 1 maj kunde vi samlas under vår egen fana.

Klubben har under året hållit 3 fester. Den 17 febr. med uppträdande av "Max och fru Gerhard", som vi rekommendera till andra klubbar, vilka ej varit i tillfälle att höra dem.

Klubben beslöt inköpa två andelar i Folkets hus-föreningen.

Fyra mindre samkväm för klubbens medlemmar med familjer ha hållits. Fjärdedag jul hade vi enskild julgransfest, där våra smättingar dansade kring granen.

Medlemsantalet är ungefär detsamma som föregående år, eller omkring 30 godkända medlemmar.

Av revisionsberättelsen framgår, att klubbens inkomster och utgifter balanserat mellan kr. 176:31 och kr. 130:37, således en behållning i kassan av kr. 45:94.

Ur styrelsen avgick på egen begäran en av våra gamla styrelseledamöter, fru Viktoria Johansson, som förtjänar ett ärligt tack från klubben, då hon i flera år stått i styrelsen och där alltid energiskt arbetat för klubbens framgång.

Fru Engla Gustafsson nyvaldes till ordf. Till v. ordf. valdes fröken Svea Hallén, sekr. fru Hilma Eriksson, v. sekr. fru Amanda Gustafsson och kassör fru Signe Svensson. Kommissionär för Morgonbris blev fru Gärda Gullberg.

Ja, kamrater, vi ha nu börjat ett nytt arbetsår. Mätte det nya året förnunna oss någon liten ljusglimt för våra strävanden ur de mörka förhållanden, som nu råda och tynga ner oss i vår dagliga gärning.

Till sist en hjärtlig hälsning till kamrater landet runt. Tröttna ej, framtiden är dock vår!

För Lysekils soc.-dem. kvinnoklubb:

Hilma Eriksson.

Sekr.

ALLTID SISTA NYHETER

inom avdelningen för

Besök vår moderna
Fotografi-Atelier.

Fina och välgjorda
Barn-Kläder
för Gossar och Flickor i alla åldrar.

Finare Flick- och Dam-
Skrädderi
Specialité: Dräkter och Kappor.

Välsorterad
Barnekipering
för barn i alla åldrar samt Kembels skodon.

Prima, reella varor. Billiga, bestämda priser.

PAUL U. BERGSTRÖMS A|B
Fullständig Barnekipering.

74 :: 76 :: 78
DROTTNINGGATAN
STOCKHOLM